

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

**TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI
AVUKAT ÖZDEMİR ÖZOK'UN
DANIŞTAY'IN KURULUŐUNUN
138. YILDÖNÖMÖ VE
“İDARİ YARGI GÖNÖ”NDE
YAPTIĞI KONUŐMA**

**10 MAYIS 2006
ANKARA**

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI
Av. ÖZDEMİR ÖZOK'UN
DANIŞTAY'IN KURULUŐUNUN
138. YILDÖNÖMÖ
VE
“İDARİ YARGI GÖNÖ”
NEDENİYLE YAPTIĞI KONUŐMA

340.009
099
2006
k. 1

001108

Türkiye Barolar Birliği
Karanfil Sokağı 5/62
06650 Kızılay - ANKARA
Tel: (312) 425 30 11 Faks: 418 78 57
web: www.barobirlik.org.tr
e-posta: admin@barobirlik.org.tr
yayin@barobilik.org.tr

Sayın Cumhurbaşkanım,

Danıştay'ımızın 138. kuruluş yıldönümü nedeniyle kutlanan "*İdari Yargı*" gününde sizlere bir kez daha seslenmenin onuruyla saygılarımı sunuyorum. Danıştay başta olmak üzere, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri, Vergi Mahkemeleri'nde zor ve çetin koşullarda "*İdari Yargı*" görevini yürüten yargıç, savcı ve tüm çalışanları gönülden kutluyor, başarılar diliyorum.

Ayrıca kısa süre önce saygın ve başarılı bir yargıçlık dönemini onurla tamamlayarak emekli olan Danıştay Başkanı Sayın Ender Çetinkaya'ya huzurlu, sağlıklı ve mutlu bir emeklilik yaşamı diliyor, idari yargıya bunca yıl yaptığı üstün hizmetlerden dolayı teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum. Çekişmeli bir seçimden sonra Danıştay Başkanlığı'na seçilen ve üslendiği bu görevi de önceki görevleri gibi başarıyla sürdüreceğine inandığım Sayın Sumru Çörtoğlu'nu da kutluyor, başarılar diliyorum. Yine bu yıl içinde emekli olan Danıştay üyeleri

başta olmak üzere, idare mahkemeleri başkan ve üyeleri ile idari yargı kadrolarındaki tüm hakimlere, kanun sözcülerine, tetkik hakimlerine ve çalışanlarına da güzel, mutlu, huzurlu ve sağlıklı bir yaşam dileklerimi iletiyorum.

İdari yargı, olağanüstü yetkilerle donatılmış yürütme ve örgütlü devlet yönetimi karşısında, çoğunlukla örgütsüz bireyin haklarına yönelik hak ihlalleri karşısında, sağlıklı bir denge kuran ve bireylerin haksızlığa uğramasını engelleyen anayasal bir güçtür.

Ülkemizde bu yargısal güç, 10 Mayıs 1868 yılından itibaren çeşitli evreler geçirerek 138 yıldır Danıştay tarafından kullanılmaktadır. Bu özellikleriyle Danıştay'ımız kimi zaman yapılan haksız ve dayanaksız eleştirilere karşın, devletin Mutlakiyet, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerini onurla yaşamış köklü, saygın ve anıtlamış bir anayasal kuruluş olarak, Cumhuriyetin kazanımlarının ve laik hukuk düzeninin en büyük gücü ve güvencesi olmuştur.

6 Temmuz 1927 gün ve 669 sayılı yasa ile üçü idari, biri dava dairesi olmak üzere dört daire ile Cumhuriyet döneminde çağdaş bir yapı ve anlayışla göreve başlayan Danıştay, 1961 yılına kadar Başbakanlığa bağlı olmasına karşın, o

dönemlerde dahi merkezi yönetimin etkisinde kalmayan bağımsız bir yargı kuruluğu olarak görev yapmış ve çalışanları hiçbir zaman merkezi yönetim hiyerarşisi içinde yer almamıştır. 1961 Anayasası'nda "*Yüksek Mahkemeler*" bölümünde yer alan Danıştay, ilk kez yüksek mahkeme olarak nitelendirilmiş; kuruluğu, işleyişi, yargılama yöntemleri ve mensuplarının tüm özlük işleri "*Mahkemelerin bağımsızlığı ve yargıçlık güvencesi*" ilkelerine göre düzenlenmiştir. Bu dönemin en belirgin özelliği, örnek bir hukuk düzeni ve anlayışı içinde içtihat oluşturma işlemini yerine getiren ve daireler arasında işbirliği ve dolayısıyla içtihat birliğinin gelişmesine neden olan Dava Daireleri Kurulu'nun kurulmuş olmasıdır.

İdari yargı alanında en büyük değişiklik, 60'lı yıllardan itibaren istenen ve desteklenen alt idari mahkemelerin kurulması beklentisi vardı. 12 Eylül 1980 sonrası olağanüstü yönetimin Danıştay kurumuna tepkisi ve tasfiye girişimlerinin de etkisiyle, idari yargıyı adli yargıya benzetme çalışmalarına hız verilmiş ve mevcut yapı gerçekleştirilmiştir. Bugün idari yargı HUMK'un bazı uygulanabilir nitelikte olan hükümleri dışında tamamen idari yargılama usulü çerçevesinde kendine özgü kuralların

uygulandığı tam bağımsız bir yargılamaya kavuşmayı beklemektedir. Her alanda olduğu gibi, idari yargı alanında da 1961 Anayasası ile sağlanan parlak dönem, 1971 yılından itibaren Anayasa ve yasalarda yapılan değişikliklerle idari yargının görev alanının daraltılması yoluna gidilmiştir. Özellikle 1982 Anayasası birçok önemli konuda tesis edilen idari işlemleri yargı denetimi dışında bırakmıştır. Bu durum ise tüm kural ve kurumlarıyla işleyen hukuk devleti ile asla bağdaşmaz. Ülkemiz en kısa sürede bu hukuk ayıbından kurtulmalı ve bir hukuk devletinin olmazsa olmaz koşulu olan, tüm idari işlemlerin yargı denetiminden geçmesi olanağı sağlanmalıdır.

Sayın Cumhurbaşkanı;

Genelde Türk yargısının, özelde ise idari yargının sorunları, Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı'na seçildiğim günden bu yana, her gün daha fazla yoğunlaşmakta ve karmaşıklaşmaktadır. Sorunun temelden çözümü bakımından siyasi iktidarlar gereken köklü değişimleri yapmamakta, işin özüne ilişkin siyasi iradeyi bir türlü ortaya koymamaktadırlar. Ortaya çıkan tablo ve yaşanan olumsuzluklar,

sadece bu günkü siyasi iktidara özgü bir davranış olmayıp, bu konuda sorumluluk almış tüm iktidarların ortak davranış biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenceli yargıç ve bağımsız yargı, siyasal iktidarlar için özlenen bir hedef olmamıştır. Bunun sonucu olarak, yargı için söylenenlerle gerçekleşenler hep farklı olmuştur. Özellikle idari yargının güçlenmesi ve her işlem ve tasarrufun idari yargı denetiminden geçmesi, siyasal iktidarları memnun etmemekte ve hoşnutsuzluklarını her fırsatta ortaya koymaktan çekinmemektedirler. Çünkü genelde günübürlük politikalar üreten siyasi iktidarlar, yargı bağımsızlığı, yargıç güvencesi ve doğal olarak hukuk devleti gibi uzun vadeli ve sabırlı yatırımlar gerektirecek konulara hep uzak durmuşlar ve daha çok kendi politikalarını destekleyeceklerini sandıkları alanlara yatırım yapmışlardır. Buna karşın, yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti söylemlerini dillerinden hiç düşürmemişlerdir. Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen bütçeler titiz bir biçimde incelendiğinde bu acı gerçek net bir biçimde gözlenmektedir. Bu yaklaşım, yani bağımsız yargı ve güvenceli yargıç kurumuna uzak durmak, bu kurumu her fırsatta eleştirmek, onu hak ettiği konuma getir-

memek, uzun süreli siyasal, sosyal ve ekonomik istikrarı yakalamamıza engel olmuştur.

Burada üzülererek belirtmem gerekir ki, zaman zaman yargı erki içinde de temel fikir ayrılıkları yaşanmakta ve en önemlisi bu tartışmalar hukuk devleti kavramına uzak duran siyasal iktidarlar bakımından bulunmaz bir fırsat yaratmaktadır. Özellikle geçen adli yıl açılış törenlerinden sonra iki yüksek mahkememiz arasında yaşanan gerilim ve tartışmalar hafızalardan kolay kolay silinmeyecek niteliktedir.

Genelde hak, hukuk, adalet ve hakkaniyet kavramlarına kendi siyasi pencerelerinden bakan, partililerinin ve yandaşlarının adli sicil bilgileri yanında suç iddia ve isnatlarını görmezden gelen, partili milletvekilini her türlü eleştiriye karşı koşulsuz olarak korumayı ilke edinen bir politik anlayışın egemen olduğu siyasal yaşamımızda yargıç güvencesine ve yargı bağımsızlığına kavuşmamız hep hayal olarak kalacaktır. Bu bağlamda milletvekilliği göreviyle ilgisi bulunmayan konu ve eylemlerde milletvekilliği dokunulmazlığının bir imtiyaz haline dönüşmesi de bizleri çok rahatsız etmektedir. 22. yasama döneminde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ulaşan 209 fezleke arasında zimmet, nitelikli dolandırıcılık, ihaleye fesat karıştırma

gibi milletvekilliği ile bağdaşmayacak çok ağır suç dosyaları dikkat çekmektedir.

Bu genel tavrın yanında “*kişiyeye özel*” yasalar çıkarılması ya da siyasal iktidarın bazı konulara kişisel çıkarları ön plana alarak yaklaşması ve bu konuda yasaların yürürlüğe konulmak istenmesi, sayın Cumhurbaşkanı'nın uyarı niteliğindeki geri göndermelerine karşı direnilmesi dikkat çekmektedir.

Şimdi hemen “*Hiç mi beklenen ve gerekli özelliklerde olmayan yasa çıkmamaktadır?...*” denilecektir. Ayrıca belki de yaptığımız bu tespit ve değerlendirmenin ön yargı ile yapıldığı ileri sürülebilecektir. Ama hemen üzülmek ifade etmek istiyorum ki, siyasal irade bir yasa çıkardığında kendi özel beklentisi yanında, diyet borcu duyduğu kişi ya da kurumlara karşı bir vefanın izlerine rastlanmaktadır. Asla hak, hukuk, adalet, hakkaniyet kavramları ve bunların olmazsa olmaz koşulu olan, yargıç güvencesi, yargı bağımsızlığı ve tüm kurum ve kavramlarıyla işleyen bir hukuk devleti öncelikli tercih olmaktadır. Aksi olsa, yargıdan bu denli şikâyet edilmez, çıkarılan yasaların büyük çoğunluğu veto edilmez, Anayasa Mahkemesi'nden geri dönmez, yasalar asla kişi ya da kişilere özgü hükümler taşımazdı.

Diğer yandan, aşağıda ayrıntılı olarak sunacağım gibi, AB müktesebatı nedeniyle kimi çağdaş içerikli yasalar içe sindirilmese de yasalastırılmaktadır. Bu yasalar gerekli duygu, duyarlılık ve emek katılmadan biçimsel olarak yasalastığı için, uygulamada da istenen sonuçlar alınamamaktadır. Bizce siyasal iktidarların inançlı hedefi, amacı, ödünsüz ve koşulsuz olarak, ". . . demokratik, laik ve sosyal hukuk devletinin gerekleri doğrultusunda; evrensel hukukta kabul edilen temel ilkelere dayanmak suretiyle, adaletli bir hukuk düzeni oluşturup, toplumumuza her alanda masrafsız, hızlı, isabetli, etkin, güvenli yargı ve adalet hizmetleri sunmak..." olmalıdır. Bunun dışındaki her türlü yaklaşım, sorunların daha da büyümesine neden olacaktır. Kişisel olarak çağdaş ve uygar devlet olgularını benimsemiş, demokrasiyi, insan haklarını, hukukun üstünlüğü ilkelerini içselleştirememiş ve tüm kurum ve kurallarıyla işleyen hukuk devletini hedeflememiş kişilerin, evrensel anlamda yargıç güvencesi ve yargı bağımsızlığını gerçekleştirmelerine olanak yoktur. Çıkan bazı yasaların uygulama sorunlarıyla ilgili olarak görüştüğümüz, kimi üst düzey siyasi iktidar yetkilileri, kimi üst düzey yasama organı mensupları ve kimi üst düzey bürokrasi temsilcilerinden aldığımız yanıtlar, bizi karamsarlığa itmektedir.

EleŐtirilerimiz karşısında sergilenen davranıŐlar iŐimizin çok da zor olduğunu gÖstermektedir.

Özelikle son gÖnlerde birçok kesimin farklı yaklaŐtıėı, siyasal iktidarın eski içtenliğinden uzaklaŐtıėı AB-Türkiye ilişkileri bağlamında birçok önemli dÖzenlemeler yapılmıŐtır. Bilindiği gibi 1999 yılı Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'ye tanınan tam üye adaylığı statüsünden sonra, yargı ve adalet hizmetleri başta olmak üzere, hukuk sistemimizde önemli iyileştirmeler gerçekleştirilmiştir. oğunluğu 59. Hükümet zamanında olmak üzere 57 ve 58. Hükümetler zamanında çok önemli deėiŐim içeren yasalar çıkarılmıŐtır. Bu bağlamda yargının etkinliğini artırmak amacıyla uzmanlık mahkemeleri kurulmuş; savunma hakkı konusunda gerekli yasal dÖzenlemeler çerçevesinde önemli iyileştirmeler yapılmıŐtır. Bizim idari ve mali özerklik gibi konularda ekincelerimiz bulunan Adalet Akademisi kurulmuş; hakim ve savcıların uluslar arası hukuk ve insan hakları konusunda eğitimi ve bilgilendirilmesi konusuna ağırlık verilmiş; Devlet Güvenlik Mahkemeleri kaldırılmıŐ; Bölge Adliye Mahkemeleri Kanunu ıkarılmıŐ; Tebligat Kanunu'nda önemli değişiklikler yapılmış; Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği yasadaki deėiŐik-

liklere paralel olarak yeniden düzenlenmiş; Çocuk Koruma Kanunu kabul edilmiş; Türk Ticaret Kanunu'nda, deniz ticaret hukuku ile ilgili davalara bakmak üzere uzmanlaşmış, deniz ihtisas mahkemelerinin kurulmasına olanak verecek biçimde düzenlemeler yapılmış; Aile Mahkemelerine ilişkin mevzuatta değişiklik yapılarak, çocuk ceza hukuku ve vesayet hukuku davaları gibi, doğrudan aile hukuku ile ilgili olmayan bazı konuların bu mahkemelerin görev ve yetki alanından çıkarılması sağlanmış; Adli Yardım Yönetmeliği çıkarılmış; 5326 sayılı Kabahatler Kanunu ile 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda değişiklik yapan 5101 sayılı kanun kabul edilmiş; 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu kabul edilmiş; ve Türk ceza hukukunu yeniden şekillendirecek olan Türk Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu yasalaşarak yürürlüğe girmiştir.

Bir kısmını hatırlattığım benzeri düzenleme ve değişiklikler, tamamen AB müktesebatı çerçevesi ve doğrultusunda yapılan düzenlemeler ve çıkarılan yasalardır. Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrasında yapılan değişiklik ülke demokrasisi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü kurum ve kavramları bakımından devrim niteliğindedir. Bilindiği gibi bu değişikliklerle uluslar arası sözleşme ve belgelerin iç hukuk kuralı,

iç hukuk normu gibi hüküm ifade etmelerine yasal olanak sağlanmış olmaktadır. Kuşkusuz çoğu önemli hükümler içermesine karşın, yeterli alt yapı oluşturulmadan ve iyice tartışılıp, içselleştirilmeden, alelacele sırf AB müktesebatı hedeflenerek çıkarılan yasaların uygulamalarında çok ciddi sorunlar yaşanmaktadır.

Şimdi önümüzdeki günlerde yine Avrupa Birliği'nin, Türk hukuk sisteminde gerçekleştirilecek yapısal hukuk reformları ve uygulamaları sürecinde, Katılım Ortaklığı Belgesi doğrultusunda hazırlayıp, 9 Kasım 2005 günü açıkladığı "*İlerleme Raporu*"nda kısa vadede yerine getirilmesi gereken öncelikler sıralanmıştır. Bunlar incelendiğinde temel hak ve özgürlüklerle yakından ilgili olan kimi kurum ve kavramlar öne çıkmaktadır. Bizce Türk hukuku ve yargı sistemi yanında, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü kavramları yönünden de son derece önemli ve yararlı olacağına inandığımız bu değişikliklerin, gerekli alt yapı oluşturularak süratle yasalaştırılması ve yaşama geçirilmesi gereklidir. İlerleme Raporu'nda altı çizilen konular ve başlıklar şu şekilde sıralanmıştır:

İşkence ve Kötü Muamelelerin Engellenmesi. Bu noktada, Türkiye'nin işkence ve kötü

muameleye sıfır tolerans politikası izlemesi yanında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde yapılması gerekenleri yapması ve en önemlisi AB'nin bu husustaki önerilerini dikkate alması hatırlatılmıştır.

Adalet Erişim. Bu konuda yasal destek ve nitelikli tercüme hizmetleri, avukatla görüşebilme ve yakınların haberdar edilmesini isteme hakkı gibi etkin savunma olanaklarının yasal güvencelere kavuşturulması istenmiştir.

İfade ve Basın Özgürlüğü. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına paralel olarak, şiddet içermeyen düşüncelerini ifade ettikleri için hapse atılanların durumları göz önünde bulundurularak yeni yasal düzenlemeler önerilmektedir.

Dernekler Yasası. Derneklerle ilgili olarak, dernek kurma ve barışçıl amaçlarla toplanma özgürlüğü doğrultusunda, yeni bir yasal düzenleme yapılması istenmekte, ayrıca özellikle Müslüman olmayan azınlıkların durumuna açıklık getirecek biçimde tüm derneklerin AB standartlarına uygun hale getirilmesinin önemine vurgu yapılmaktadır.

Kadın Hakları. Türk Ceza Kanunu ve Türk Medeni Kanunu'nun ailenin korunmasıyla ilgili hükümlerinde kadın haklarıyla ilgili yeni ve çağdaş düzenlemeler öngörülmektedir.

Sendikal Haklar. Tüm çalışanlara toplu sözleşme hakkının verilmesi gibi konular başta olmak üzere, iş hukukuna özgü mevcut sendikal hakların AB yüksek standartlarına çekilmesi öngörülmektedir.

Belirtilen temel konu başlıkları yanında İlerleme Raporu'nda; suç soruşturma yöntemleri ile ceza soruşturması ve kovuşturmalarında adli tıp hizmetlerinin daha yaygınlaştırılması yanında kapsamının iyileştirilmesi, mevcut kolluk güçleri arasında işbirliği ve koordinasyonu artırmaya yönelik olarak yeni adımların atılması, Avrupa Birliği'nin en üst düzeydeki uygulamaları çizgisinde suçların önlenmesi amacıyla yönelik olarak kolluk güçlerinin risk analiz ve performans göstergelerine ilişkin istatistiklerin çıkarılması çalışmalarının iyileştirilmesi ve Avrupa Konseyi düzenlemeleri çerçevesinde bir ulusal polis etik yasası çıkarılması ve de tüm bu önerilerin yanı sıra, Türkiye'den organize suç örgütlerinin gerçekleştirdiği suç tiplerine (terörizm-kara paranın aklanması-uyuşturucu maddeler ticareti-insan

ticareti-kaçakçılık) karşı ulusal stratejilerini geliştirmesi istenmiştir. Yukarıda da belirttiğim gibi, bizce çağdaş ve uygar bir devlette olması doğal olan bu yasal düzenlemeler ve değişiklikleri, yüksek meclisimizin ne kadar üyesi benimsemekte, istemekte ve içselleştirmektedir. Belki de yakın zamanda AB-Türkiye ilişkileri nedeniyle bu konuların birçoğu, belirli şekil ve süreçlerden geçerek yasalaşacaktır. Bu yasalar da daha öncekilerde olduğu gibi, AB'ye uyum adı altında hızlı bir şekilde, yeterince tartışılmadan, yeterince incelenmeden ve gerekli alt yapılar oluşturulmadan yasalaştığı takdirde içinden çıkılmaz sorunları da beraberinde getirecektir. Çünkü çok daha önceden hatırlatmamıza karşın, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan gerçekleştirilen değişikliklerle "*Zorunlu Müdafî/vekil*" uygulamasının kapsamı genişletilmiş, ancak ayrılan ödenek miktarı aynı kalmıştır. Bunun sonucu olarak uygulamada çok büyük sorunlar ve sıkıntılar yaşanmış, tüm iyi niyetli girişimlerimize karşın sorun henüz çözülememiştir.

Sayın Cumhurbaşkanım;

Ülkemizde uzun süredir özellikle 57. Hükümet döneminden bu güne kadar çıkarılan

ve çoğunluğu AB-Türkiye ilişkileri dayatmasından kaynaklandığı için yeterince olgunlaŐmadan, özömsenmeden ve içselleştirilmeden yapılan düzenlemelerin yasalaŐması sonucu bir anlamda Türk hukukunun yerleşik sistemi büyük çapta alabora olmuştur. Buna en somut örnek olarak Türk ceza hukukunu gösterebiliriz. Yılların uygulaması sonucu oluşan ve artık bir anlamda iktibas edilen ceza yasasından çok farklı yeni bir ceza anlayıŐını yansıtan ve yapılan değişikliklerle de orijinalinden tamamen uzaklaşmış ceza yasası ve onun oluşturduğu ceza hukuku uygulamadan kaldırılmıŐtır. YaklaŐık bir yıllık süre içinde yasayla ilgili uygulama farklılıkları ve yakınmalar hala süröüp gitmektedir. Ceza Kanunu ve ceza hukuku kadar olmasa da Türk Medeni Kanunu ve onun oluşturduğu Türk medeni hukuku için de bu eleŐtirilerimizi yineleyebiliriz. Özellikle aile mahkemeleri uygulamalarından ve henüz yeterince uygulanmamasına karşın yeni mal rejimlerinden dolayı ciddi yakınmalar gelmektedir.

Tüm dileğimiz, çalışmaları sürdürölen, Türk Ticaret Kanunu, Borçlar Kanunu, Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu gibi Türk hukuk sistemini doğrudan ilgilendirilecek yasalarda aynı hataların yapılmamasıdır. Her üç yasa çalışmalarına Türkiye Barolar Birliği

olarak başından beri katılarak gerekli katkıları sunmaya çalışıyoruz. Özetle yasa koyucunun; ülke koşullarını da dikkate alarak, Anayasa, uluslararası sözleşmeler ve evrensel hukuk ilkelerine uygun, adaletli bir hukuk sistemini hedefleyen yasalar çıkarması gereklidir. Son dönemlerde yasa çalışmaları sırasında yaşanan ve sözünü ettiğim olumsuzluklara ve yapısal kimi eksikliklere ve her kesimden haklı haksız bunca eleştirilere karşın görevini sürdüren adliye mensuplarına ve onların temsil ettiği yargı erkine büyük haksızlık yapılmaktadır. Uygulamalarda yaptığımız tespit ve gözlemler sonucu, yargıyı ayakta tutmak için büyük bir özveri ile çalışan Türk yargı erkinin özverili temsilcileri olan yargıçları, savcılarını ve adliye çalışanlarının büyük kesimini içtenlikle kutlamamız gerekmektedir.

Bunca sorun ve sıkıntıya karşın; Türkiye Cumhuriyeti'nde yargı organının, güçler ayrılığı ilkesine göre, kaynağını doğrudan Anayasa'dan alan demokratik bir erk olarak şekillenmesi; mahkemelerin bağımsızlığı ve yargıç güvencesi gibi anayasal güvenceler altında çalışan Türk yargı düzenine dahil belirli yargı alanlarında yerleşik ve saygın bir kurumsal yapının oluşmuş bulunması; her türlü hukuk ihlallerine karşı bütün yasa yollarının işletilmesini müm-

kün kılan bir yargısal denetim mekanizması niteliği taşıması, yargı sistemimizin tartışılmaz gücünü ve etkinliğini oluşturmaktadır.

İşte Anayasa'dan ve yasalardan kaynaklanan bu güç ve etkinliği mutlak surette arttırmak ve tüm toplumun güvencesi olarak yaşama geçirmek hukuk devleti olmanın temel koşuludur.

Ülkemizde sorun yargı erkinin Anayasa'dan kaynaklanan güç ve etkinliğini yeterli ölçüde kullanamamasından doğmaktadır. Bunun çeşitli nedenleri vardır.

Öncelikle yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi Anayasa'da düzenlenmiş olmasına karşın, yine Anayasa'da yer alan hükümlerle zayıflatılmıştır. Bu konudaki eleştiriler yıllardır ısrarla dillendirilmekte, ancak köklü ve temel iyileştirmeler yapılamamaktadır. Kuşkusuz yargı erkinin verimli, düzenli, etkin ve güvenli bir biçimde işlemesi, sadece yargı mensuplarının sorunu değildir. Yargı mensuplarıyla birlikte, başta yürütme erki ve siyasal iktidar olmak üzere, yasama organı, yazılı ve görsel basın kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve ülkenin tüm yurttaşlarına büyük görevler düşmektedir. Toplumdaki her kesimin, hepimizin güvencesi

olan yargının üzerine titremesi, ona gölge düşürecek her türlü eylem, söylem ve davranıştan özenle kaçınması gereklidir.

Yargıçların bağımsız ve yansız olmalarının iki temel koşulu bulunmaktadır. Bunlar nesnel/kurumsal koşullar ile öznel koşullardır. Nesnel/kurumsal koşullar, yargıcın yansız ve bağımsız görev yapabilmesinde yargı teşkilatı içerisindeki güvence boyutlarını oluşturmaktadır. Öznel koşullar ise, yargıcın kişisel anlamda önyargısız ve tarafsız olması ile ilgilidir. Tüm bu kurum ve kavramlar yargıçların keyfi davranmaları için değil, adına karar verdikleri halkın "*adil yargılanma hakkı*"nı güvence altına almak için getirilmişlerdir. Yargıçların en ufak bir dış veya iç etkinin adaleti bozacağı konusunda sağlam bir bilince ve yargının bağımsız ve yansız işlemesi konusunda da üstün bir mesleki duyarlılığa sahip olmaları ve buna göre hüküm tesis etmeleri gereklidir. Bu duyarlılığın bulunmadığı, azaldığı veya yok olduğu zamanlar yargıyı yaşamının güvencesi olarak gören halkta yargıya, dolayısıyla hak ve adalete karşı güvensizlikler oluşur.

Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi, yargıca tanınmış bir imtiyaz olmayıp hizmetin gereği ve vatandaşın güven kaynağıdır.

Bu nedenle, başta siyasal iktidarlar olmak üzere, yasama ve yürütmenin tüm temsilcilerine büyük sorumluluklar düşmektedir.

Yasama organının özellikle yargıya intikal etmiş olaylardaki bazı uygulamaları ciddi karışıklıklara neden olmaktadır. Susurluk ve Şemdinli olaylarında yargıya intikal etmiş konularda Meclis Araştırması yolunun işletilmesi buna örnek olarak gösterilebilir.

Bilindiği gibi “*Meclis Araştırması*” Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin bilgi edinme araçlarından birisi olarak Anayasa’nın 100. maddesinde düzenlenmiştir. Meclis araştırmasının amacı, yasama organının görevi içine giren belirli bir konuda bilgi edinme gereksinimini gidermektir. Genel olarak meclis araştırmasının üç ayrı türü olduğu söylenebilir. Birincisi, yasama organının herhangi bir konuyu yasayla düzenlemeden önce bilgi edinme, inceleme yapma faaliyeti olarak tanımlanabilecek “*yasama araştırması*”dır. İkincisi, yasama organının yürütme organı üzerinde sahip olduğu denetim yetkisini etkin bir şekilde kullanabilmek için bilgi edinmesi olarak tanımlanabilecek “*siyasal araştırma*”dır. Üçüncüsü ise yasama organının yargısal nitelikli yetkilere sahip olması halinde, bu yetkileri kullanırken yaptığı inceleme, ya da

araştırmaya “*yargısal araştırma*” ya da “*yargısal soruşturma*” denir. Bizim Anayasa’mız ayrıntıya ve ayrıma girmeden ve öncelikle Hükümet çalışmalarını denetleme amacıyla, Başbakan ve bakanlar hakkında yapılacak meclis soruşturmasını düzenlenmiştir. Bu değerlendirmeler ışığında Şemdinli’de meydana gelen olayları araştırmaya yönelik Meclis Araştırma Komisyonu’nun kuruluş ve çalışma yöntemleri Anayasa’nın düzenleme amacına aykırıdır. Çünkü Meclis Araştırma Komisyonu’nun çalışma yöntemi ve raporuna bakıldığında araştırmanın, Hükümet’in siyasi denetimine yönelik olmaksızın çok, belli bir olayın sorumlularının ortaya çıkarılmasına yönelik olduğu görülmektedir. Dahası, Meclis bu araştırmayı Hükümetin denetlenmesine yönelik bir faaliyet olmaktan çıkararak ve hatta anayasal sınırları da aşar biçimde faillerin/sorumluların belirlenmesini de bir kenara bırakarak, kurumsal sorumlulukların ortaya konmasına yönelik bir faaliyet haline getirmiş görünmektedir. Bu durumda ise, Meclis Araştırma Komisyonu Hükümet’i denetleme aracı olmaktan çıkarılarak, yarı yargısal bir kisve altında Hükümetin siyasal duruşunu güçlendirecek bir araç olarak kullanılmıştır.

Yasama meclisinin Anayasa Mahkemesi kurumuna ve verdiği kararlara karşı sergilediği

yaklaşımlar kesinlikle hukuk devleti anlayışıyla bağdaşmaz.

Yürütmenin idari yargı başta olmak üzere yargıdan sürekli yakınması ve verilen mahkeme kararlarını uygulamaması ya da uygulama konusunda ağırdan alması son derece vahim bir durumdur.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Yargının etkin, doğru, verimli ve güvenli işleyebilmesi yanında yargının demokratikleşmesi konusunda halkın haber alma hakkının güvencesi olan yazılı ve görsel basın da çok önemli sorumlulukları ve görevleri vardır.

Zaman zaman ağır eleştirilere muhatap olmasına karşın bugün ülkemizde “*iyi ki basın var*”, demekteyiz. Çünkü hepimizin bildiği gibi birçok gizli kalmış olay ve eylem basının irdelemesi ve araştırması sonucu yargıya intikal etmektedir. Halka karşı böylesi önemli görevi olan basının da ödevini yaparken bazı ilkelere uyması gerekir. Özellikle Anayasa’da düzenlenen “*masumiyet*” karinesine aykırı biçimde, yargı kararı ile suçluluğu sabit olmayan kimseleri suçlu ilan etmesi sonucu bir anlamda yargısız infaz yapılması “*lekelenmeme hakkı*”nın ihlali- dir. Kişilerin çok kutsal olan özel yaşamlarının

hiçbir kural tanımadan genele taşınması gibi olaylar da hukuk devletiyle bağdaşmaz. Basının herhangi bir adli ve yargısal konuda yorum yapmadan, gerçeğe uygun bir biçimde halkı bilgilendirmesi, yargının düzgün, bağımsız ve yansız biçimde işlemesi için çok önemlidir.

Kuşkusuz yoğun bir iş yükü altında ezilen yargıdan her sorunu çözmesini beklemek büyük haksızlık olur. Bu bağlamda, demokratik bir hukuk düzeninde, sivil toplum örgütlerine de yargının etkin, doğru, verimli ve güvenli işlemesi konusunda büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Aynı topraklarda ve aynı ülkede yaşayan, aynı havayı teneffüs eden kişiler olarak, kirlenmenin her boyutu bizleri de doğrudan etkileyecektir. Bu nedenle etkili ve olumlu yargı iklimini bozacak her türlü davranıştan özenle kaçınmak başta olmak üzere, sivil toplum örgütlerinin kendi üyelerini hak, adalet, demokrasi, insan hakları, yargıç güvencesi ve yargı bağımsızlığı kavramları yanında, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti konularında bilinçlendirmesi gereklidir.

Tüm bunların yanında, yargının etkin, doğru, verimli ve güvenli işlemesi yurttaşların hak, adalet, yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğü ve hukuk devletine yaklaşımı ve algılamasıyla

da doğrudan ilgilidir. Yargının doğru, hızlı, güvenli ve adil işlemediği yönündeki kanı ve düşünce, yurttaşların hukuk dışı hak arama yollarına başvurmalarının gerekçesi olur ki bu da o toplum için kaos demektir.

Devletimiz, toplumumuz, insanımız için bu denli önemli olan yargı erkinin önündeki engellerin hızla kaldırılması için siyasal iktidarlar sözde değil, kurumu ayağa kaldıracak özde düzenlemeler yapmalıdır. Her fırsatta yinelenen bu konulardan bir kaçını sizlerle paylaşmak istiyorum.

- Yargının ve yargılamanın ana sorunu olan, hukuk eğitimi ve öğretilimi yeniden masaya yatırılmalı ve köklü düzenlemeler yapılarak bugünkü verimsiz konumundan uzaklaştırılmalıdır.

- Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi ilkelerini tam ve kusursuz bir biçimde yaşama geçirecek anayasal ve yasal değişikliklerin hızla yapılarak yargıyı kendine özgü kuralları işletebilecek konuma kavuşturmak gerekmektedir.

- Devletin çatısını oluşturan yasama, yürütme ve yargı erklerine eşit olanaklar sağlanmalı, özellikle devletin temelini oluşturan yargıya önemine ve konumuna uygun ek destekler verilmelidir.

- Adalet ve yargı hizmetleri alanında gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, yargı etiğini düzenleyen yasanın öncelikle çıkarılması da gereklidir.

Genelde yargı için söylediklerimiz idari yargı içinde geçerli olmakla birlikte, idari yargıya özgü sorunları da geçmiş yıllarda olduğu gibi yine sizlerle paylaşmak istiyorum. Geçen yıldan bu yana idari yargının sıralanan sorunlarından hemen hemen çoğu bu yılda varlığını koruduğu gibi yeni sorunlar da eklenmiştir.

- Geçmiş yıllardan günümüze kadar defalarca dile getirilen Danıştay binası ile ilgili olarak yeni bir gelişme olmamıştır.

- İdari uyuşmazlıkların azaltılması açısından büyük önem taşıyan Genel İdari Usul Kanunu'nun henüz çıkarılmamış olması önemli bir sorun oluşturmaktadır.

- Yine idari başvuru sürecinde etkin rolleri olan, başta kamu denetçisi (ombudsman) olmak üzere, hakem heyetleri, arabuluculuk ve uzlaştırma kurulları gibi yargı dışı alana özgü alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına olanak sağlayacak yasal düzenlemeler yapılamamıştır.

- İdari yargıda, bölge idare mahkemelerinin mevcut görev ve işleyiş durumu itibariyle, istinaf mahkemeleri niteliği ve işlevine kavuőturulamamıő olması Danıştay'ın iş yükünü artırdığı gibi idari davalarda yargılama süresini de uzatmaktadır.

- Yine her yıl dillendirdiğimiz gibi, idari yargı organlarının yürütmeyi durdurma kararı verebilmelerini zorlaőtırıcı anayasal ve yasal koőulların mevcudiyeti, güçlü idareye karőtı kişilerin yargısal korumasını zayıflatmaktadır.

- Danıştay ve idare mahkemelerinde dava açma süresi altmıő gün olduğu halde, vergi mahkemelerinde dava sürelerinin otuz gün olarak kalması, kişilerin hak kaybına neden olmaktadır.

- Ayrıca İdari Yargılama Usulü Kanunu ile 1603 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nda yer alan usulü sürelerle ilişkin düzenleme farklılıkları mevcuttur. Bu farklılıkların da giderilmesi gerekmektedir.

- Tüm bunların yanı sıra, kimi yargıç meslektaőlarımızın gönül koymasına karőtın, idari yargıda hukuk fakóltesi mezunu olmayanlara yargıçlık olanağı verilmemeli, Danıştay savcılı-

ğı sadece düşünce bildiren ve usulü formaliteyi yerine getirmekten ibaret bir fonksiyon ifa eden görüntüsünden kurtarılmalı,

Danıştay tetkik hakimlerinin Danıştay dava dairelerinde rotasyonla çalışmalarının sağlanması yanında, Danıştay 1. Dairesi ile İdari İşler Kurulu'nun kararlarında veya işlerinde görüşleri yer almalı,

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 18. maddesine göre taraflar duruşma sırasında sadece dinlenilmekle yetinilmemeli, ayrıca tutanakta tutulmalı,

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 20. maddesinin 3. fıkrası yeniden düzenlenmeli, gizli olduğu kaydı ile bilgi ve belgeler Danıştay'a veya mahkemeye verilmeli,

Danıştay veya mahkeme incelediği bilgi ve belgelerin gizli kalmasına karar verirse veya aksi kanatta varırsa ona göre işlem yapılmalıdır.

- Genelde yargının, özelde idari yargının en önemli sorunu, kuşkusuz yargı kararlarının yürütme tarafından uygulanmaması sorunudur. Anayasa'nın 138. maddesi yargı kararlarının uygulamasının geciktirilmesini

dahi yasaklamıştır. İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28. maddesinde ise; *"Danıştay, bölge idare ve idare mahkemeleriyle, vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur,"* denilmektedir. Yine Yasa bu sürenin, kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemeyeceğini de hükme bağlamıştır. Bu amir hükümlere karşın, idari yargı kararları kimi zaman uygulanmamakta ve ciddi hak ihlallerine neden olunmaktadır.

- İdari yargı alanında en önemli sorunlardan birisi de bazı idari işlemlerin yargı denetimi dışında bırakılmasıyla yaşanmaktadır. Anayasa'nın 125. maddesinde *"idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır"* denildikten sonra Anayasa'nın diğer maddelerinde idari yargı yolunu kapatan veya kısıtlayan çeşitli hükümlere yer verilmiştir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- Cumhurbaşkanı'nın tek başına yapacağı işlemler, Yüksek Askeri Şura kararları, olağanüstü hallerde, sıkıyönetim, seferberlik ve savaş halinde ayrıca milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık nedenleri ile yürütmenin durdurulması kararı verilmesini sınırlayabilir,

uyarma ve kınama cezalarıyla ilgili olanlar hariç, disiplin kararları yargı denetimi dışında bırakılamaz, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararlarına karşı yargı yoluna başvurulamaz, Yüksek Hakem Kurulu kararları aleyhine yargı yoluna başvurulamaz, sayılan bu idari işlemlerin yargı denetiminden geçmemiş olması kesinlikle hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

Bu noktada, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'nun Van Cumhuriyet Savcısı'ni meslekten ihraç etmesi, kurul kararlarının yargı denetiminden geçmesi ve savcılık kurumu hakkında yapılan kimi tartışmaları yeniden gündeme taşımıştır.

Belirli bir yerdeki mahkemelerde görev yapan savcılar tek bir savcılık makamı oluşturlar.

Buna "*savcıların birliği*" ve "*bölünmezliği*" demek mümkündür. Savcılar açısından bu hiyerarşi il başsavcılarında bitmektedir. Bunun doğal sonucu olarak Van savcılarında birisi tarafından düzenlenen ve Türkiye gündemine bomba gibi düşen Şemdinli olayları hakkındaki iddia ve suçlamaları içeren iddianameden sadece ona imza atan savcı değil, Van Cumhuriyet Başsavcısı da sorumludur. Van Yüzüncü Yıl

Üniversitesi Rektörü için yapılan soruşturma ve hazırlık evrelerinde en az Şemdinli iddianamesindeki kadar hukuk dışılıkları gerçekleştiren ve bunların sonucunda bir şüphelinin intihar etmesine neden olan savcı, Kahramanmaraş Başsavcılığı'na atanmak suretiyle ödüllendirilmiştir. Tüm hukuk dışılıkların ve olumsuzlukların yaşanmasına başından beri onay veren, Van Barosu'na kayıtlı avukatların büyük çoğunluğuna "PKK üyesisiniz" diyebilen başsavcı hala görevine devam edebilmektedir. Bütün bunlar yaşanırken doğal olarak yasal yetkisini kullanan Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun Savcı hakkında verdiği meslekten çıkarma cezası farklı yorum ve değerlendirmelere neden olmuştur.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 170. maddesi iddianamelerin kim tarafından nasıl düzenleneceğini, içinde nelerin bulunacağını açıkça belirtmiştir. Ayrıca maddede "*iddianamede yüklenen suçu oluşturan olaylar mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanır,*" denilmektedir. Burada açıklıkla görülmektedir ki suç, şüpheli, olaylar ile delil arasında vazgeçilmez bir ilişki söz konusudur. Bu madde düzenlemesinden de anlaşıldığı gibi, iddianameler heveslerin, öznel düşüncelerin, siyasi mesajların, vehimlerin ve en önemlisi dedikoduların yer alacağı gayrî

ciddi belgeler değildir. Halbuki söz konusu iddianame yasanın amir hükümlerine aykırı değerlendirmeler içermesi yanında, bir çok kişinin “lekelenmeme hakkı”nı da ihlal etmiştir.

Ülkemizde iddianame düzenlenerek açılan kamu davalarındaki mahkûmiyet oranının çok düşük olduğunu vurgulamak isterim. Örneğin 2000 yılında % 52.6 olan mahkumiyet oranı, 2004 yılında % 46.7’dir, aynı yıllarda Japonya’da %99.9,% 99.3’tür. Bu da ülkemizde savcılık kurumunun soruşturma ve hazırlık aşamalarından sonra düzenlediği iddianamelerdeki özensizliğini göstermektedir.

Tüm bunların tartışıldığı, Türkiye Başsavcılığı başta olmak üzere, savcılık kurumu ve “silahların eşitliği” kavramları da dahil olmak üzere bütün konuların işleneceği uluslararası bir sempozyum 7-9 Temmuz tarihleri arasında Türkiye Barolar Birliği tarafından düzenlenecektir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Seksen üç yıl önce büyük özveriyle kurulan Cumhuriyetimiz, son günlerde dozu giderek artan haksız ve tutarsız saldırılara uğramaktadır. Laik hukuk, laik yönetim ve laik eğitim

eksenleri üzerine oturtulan Cumhuriyetimizin karşı karşıya kaldığı sorunlar son derece düşündürücü ve kaygı vericidir. Bilimselliğe uygun olmayan hiçbir şeye yakınlık duymayan ve ilgi göstermeyen Atatürk'ün, *“Ben manevi miras olarak hiçbir doğma ve donmuş, kalıplaşmış hiçbir düstur bırakmıyorum. Benim manevi mirasım, ilim ve akıldır. Manevi mirasçılarım ancak, akıl ve ilmin rehberliğini kabul edenlerdir,”* sözleri dinsel duyguların ve moral değerlerin alabildiğine sömürüldüğü, içinden geçtiğimiz bu süreçte bizim için rehber olacak çok önemli sözlerdir. Çünkü bilimin kuşkuculuğunu, aklın yaratıcılığını, ilmin tartışılmaz üstünlüğünü temel ışık kabul eden Atatürkçü anlayışın ve onun oluşturduğu çağdaş yapının, bu yolları sessizce izleyerek ikbal ve iktidar sahibi olanlarca didiklendiğini, bin bir dereden su getirilerek saldırıya uğratıldığını, içinin boşaltılmak istendiğini açıkça gözlemlemekteyiz. Oysa varlık nedenimiz olan, tam bağımsızlıkçı, anti-emperyalist, gerçekçi ve hümanist Atatürkçü düşünce, hepimiz için her yerde ve her koşulda rehber olması gereken ve korunması, kollanması tek başına hiçbir kimseye ve hiçbir kuruma bırakılmayacak bir yüksek değerler bütünüdür. Hiçbir koşul ve şartta bu ilkelere ve devrimlerden ödün verilemez.

Atatürk, batılılaşmanın ve devrimciliğin, birbirini kovalayan sürekli değişimler ve dönüşümler biçiminde gelişeceğini ve her aşamada yeni arayışların gerekliliğini vurgulamıştır. Yine, Atatürk, örf, adet ve törelere koşulsuz bağlılığın, insanlığın önünde tehlikeli bir baraj ve en büyük engel oluşturduğunu tespit etmiştir. Bunun sonucu olarak, yeni bir hukuk düzeninin akla dayalı olması gerektiğini belirten Atatürk, eski hukuk düzenlemelerini temelden söküp atmıştır. Yine tüm bunların yanı sıra, devlet yapısının ulus temeline oturtulması, egemenliğin yalnız ulusa ait olması ilkesi, hilafetin ve saltanatın kaldırılması, eğitim birliği yasası, şer'îye mahkemelerinin ve vekâletinin dağıtılması, laik hukuk düzeninin gerçekleştirilmesi bugüne değin tüm yaşamımızı aydınlatan ve bizi, içimizden bazılarının ısrar ve özlemle izlediği komşularımızdan ayıran devrimlerdir. Gerçekleştirilen bu devrimlere yönelik saldırıların güç kazandığı günümüzde Atatürkçü Cumhuriyetçilerin "*laik düşünce*", "*laik hukuk*" ve "*laik devlet*" anlayışından, bağımsız, ulusal ve üniter devlet ilkesinden en ufak bir ödün vermeyeceğinin bu kesimler tarafından çok iyi bilinmesi gerektiğini bir kez daha hatırlatmak isteriz. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti, Anayasa'mızın 2. maddesinde ifade olunduğu gibi,

“demokratik, laik sosyal bir hukuk devleti” dir. Bu devlet Őekli 1923 yılında kendisini tanımlayan ve tarif eden tarihi gerçeklere dayanmaktadır. Birilerinin bir türlü anlayamadığı, kavrayamadığı, benimsemediği ve kabullenemediği bu ilkeler kimsenin bir fantezisi, kişisel beğenisi ve dayatması değildir. Ulusal kurtuluő savaşı temeli üzerine kurulan, bağımsızlıkla taçlandırılan ve çağdaşlaşmayı hedefleyen tarihi ve siyasi bir olgudur. Böylesi bir süreçten geçerek uluslararası arenada yerini alan çağdaş uygar ve aydınlık Türkiye Cumhuriyeti, ettikleri antla ona bağlılıklarını yineleyenler tarafından hoyratça hırpalanmaktadır. Son yaşanan olaylarla artık bu tespiti sadece biz yapmıyoruz. Uluslararası kuruluşlar ve kişiler de *“Demokratik, laik Türkiye Cumhuriyeti”* nin yörüngesinden ciddi sapmaların olduğunu vurgulamaktadırlar.

Özellikle, Cumhuriyet'in temel ilkelerinden olan ve son günlerde en çok saldırılan laiklik ilkesi, insan hak ve özgürlüklerinden nasibini almamış bir ümmet anlayışı ile çağdaş değerler üzerinde yükselen ulus kavramları arasındaki farkı belirleyen temel bir ilke olması yanında, ulus olmanın hem nedeni, hem sonucudur. Bu bağlamda laik değerler, sadece düzene, rejime ve sisteme ilişkin alanda biçimsel demokrasinin

işlemesi ve hukukun şeklen var olması ile sınırlı olmayıp, toplumsal yaşamı bir arada tutan, toplumun demokrasi, hukuk ve özgürlükler temelinde bir arada yaşamasını ve varlığını sürdürmesini sağlayan temel ilkedir. Laik devlet anlayışı, dini yok saymadığı gibi, inanmama özgürlüğü dahil, her türlü inanca karşı aynı mesafede durulması gerektiğinin bilinciyle, sosyal yaşamın her alanının hukuk, eğitim, aile, ekonomi, kıyafet gibi benzeri yönlerinin de din kurallarından ayrılarak, zamana, çağa ve yaşamın gerçekleri ve gereklerine göre belirlenmesini öngörür. Bu anlamda, laikliği kamu düzeninin sağlıklı bir biçimde işleyebilmesi, demokrasinin ve özgürlüklerin kurulması ve korunması amacıyla, insanlığın geliştirdiği uygar ve barışçıl yöntem olarak kabul etmekle birlikte; dini devlete karşı koruyan, aynı şekilde devleti de, yani kamu düzeni ve çağdaş yaşamı da, dine karşı koruyan bir sistem olarak görmekteyiz

Bu nitelikleriyle laiklik, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve hukuk devletinin olmazsa olmaz koşulu ve vazgeçilmez güvencesi olma yanında, uygar ve çağdaş yaşamın sigortasıdır. Kimi eksikliklerine karşın, laik demokratik sistemin sağladığı olanaklarla ülke yönetiminde önemli görevler üslenen kişilerin

kendilerini oraya getiren kurum ve kavramlarla kavgalarını ve çekişmelerini anlamak mümkün değildir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Bugün ülkemizin içinde bulunduğu siyasal, sosyal, ekonomik, mali ve hukuksal sorunların temel nedeninin, iç ve dış güçlerin etkisiyle gerçekleştirilen 12 Eylül askeri müdahalesi ve onun kurguladığı devlet yapısını şekillendiren 1982 Anayasası olduğu konusunda bizleri sürekli uyaran Türkiye Barolar Birliği geçmiş dönem yöneticileri keşke yanılсалardı. Ama ne yazık ki, Türkiye Barolar Birliği yöneticileri yanılmadı, dikkat çekilen ve duyarlılık gösterilerek altı çizilen birçok konu ülke gündeminde hep yer aldı. Nitekim bugün yaşanan birçok olumsuzluğun temel kaynağı 12 Eylül anlayışı ve onun ürünü olan anayasal ve yasal hukuk düzenidir. Çünkü 1961 Anayasası'nın oluşturduğu insan hakları ve özgürlüklere dayalı siyasal, sosyal, ekonomik, mali ve kültürel ortam ve onun doğal sonucu oluşan barışçıl iklim, maalesef siyasiler başta olmak üzere, iyi algılanamadı bunun bedeli 12 Eylül depremi oldu. Böylece ülkemizde o güne kadar oluşan tüm değerler bir anda alt üst edilmek suretiyle

acımasızca yok edildi. Demokratik ve siyasi yaşam başta olmak üzere, birçok alanda önemli müdahaleler yapıldı. Zaten çok genç demokrasinin önemli siyasi birikime sahip partileri tek tek kapatılarak, bir anlamda ülkenin siyasi yaşamının geçmişle ilgisi kesildi. Kuşkusuz hepsinden önemlisi de, ancak 12 Eylül anlayışının izin verdiği kişiler siyaset yapabildi. Böylece demokratik siyasal yaşam başta olmak üzere, ülkemiz, insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı, hukuk devleti ilke ve kavramlarından birer birer uzaklaşmış ve halkımızın öncelikle örgütlenme özgürlüğü dahil kimi hakları sınırlandırılarak geniş halk kitleleri politika dışına itilmiştir. İşte tüm bu çarpık yapılanma, bünyesinde demokratik teamül, ilke ve kurallara yer vermeyen ancak halkımız için hiç de yabancı olmayan, bir sivil toplum örgüt modeli olan tarikat ve cemaatlerin hızlı bir biçimde gelişmelerine uygun ortam ve iklimi oluşturmuştur. Böylece, 12 Eylül müdahalesinin kökten budadığı, bir anlamda yok ettiği demokratik toplumsal yapıdaki mevcut boşluğu, kendine özgü giyim, kuşam yanında farklı bir yaşam ve demokrasi anlayışıyla doldurmaya çalışan bir yeni siyasal örgütlenme modeli başarılı olmuştur.

Bunları bilmeden, bunları görmeden, bunları irdelemeden, toplumumuza dayatılan yeni ve farklı modeli anlamaya ve algılamaya olanak yoktur. Aksi taktirde coşkulu söylemlerle AB savunuculuğu yapan, insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğu ve hukuk devleti gibi insan aklının ürünü olan çağcıl değerleri savunan bir siyasal anlayışın, aynı zamanda; bu kurum ve kavramlarla asla örtüŐmeyen tamamen tanrı buyruğu olan ve bireyin inanç dünyasını aydınlatan, çağdaş anlayıŐlar nedeniyle orada kalması öngörülen, kutsal din kurallarına sık sık gönderme yapmasını anlamak mümkün olamaz. Bu nedenle kamu yönetiminin en üst görevlerine getirilen kimi kiŐileri ve yakınlarını da bu yaklaŐımla değerlendirmek yanında, demokratik laik hukuk düzeni ile yapılan kavganın da mevcut siyasal anlayışın bir sonucu olduğunu kabul etmek gerekir. Tüm bunların yanında, laik hukuk düzeninin teminatı olan Yargıtay başta olmak üzere, bütün eğitim kurumlarına, yönelik dini yayınlar yollama giriŐimleri, bilimsel varoluŐ teorisinin dinsel yönden tartıŐmaya açılması amacıyla, ilkokullarda yapılan toplantı ve yayınlar, Cumhuriyet'in anıt isimlerinden olan TRT ve benzeri kurumlarda zihniyet ve anlayış değişiklikleri, 23 Nisan Milli Egemenlik

ve Çocuk Bayramı'nda sergilenen görüntüler ve seçilen delikanlının coşkulu söylemleri yanında, toplumsal dokumuzdaki dini motiflerin ilmik ilmik yeniden örülmesini hep bu anlayış değişikliğinde aramak gerekir.

Bu konuda son olarak şunu vurgulamak isteriz. Yaşam ve varlık nedeni demokrasi, insan hakları, barış, özgürlük, hukukun üstünlüğü gibi temel kavramlar yanında, hedefi tüm kurum ve kurallarıyla işleyen laik bir hukuk devleti olan Türkiye Barolar Birliği ve barolarımız, nereden ve kimden gelirse gelsin, bu üstün değerlere ve bize emanet edilen laik demokratik cumhuriyete yönelik her türlü istismara ve saldırıya karşı, geçmişinden aldığı güçle, her zaman olduğu gibi örgütsel refleksini ve karşı duruşunu her koşul ve şartta sergilemeye devam edecektir.

Bu duygu ve düşüncelerle demokratik laik Cumhuriyetimizin başlıca güvencelerinden olan Yüce Danıştay'ımızın 138. Kuruluş Yıldönümü'nü içtenlikle kutlar, saygılar sunarım.

